

<https://doi.org/10.30563/turklad.1308547>

İntihal / Plagiarism

This article was checked by

programında bu makale taranmıştır

Makale Bilgisi / Article information

Makale Türü / Article types	: Araştırma Makalesi / Research article
Geliş Tarihi / Received date	: 01.06.2023
Kabul Tarihi / Accepted date	: 08.11.2023
Yayın Tarihi / Date published	: 20.12.2023

Atıf / Citation

Halmet, M. (2023). Payitaht-Abdülhamid Yahut Özbek Şair, Zevkî'nin İstanbul Seyahati İzlenimleri. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi / International Journal of Turcic Dialects (TÜRK LAD)*. 7. Cilt, 2. Sayı, 279-286.

PAYİTAHT-ABDÜLHAMİD YAHUT ÖZBEK ŞAİR ZEVKÎ'NİN İSTANBUL SEYAHATI İZLENİMLERİ

Capital-abdulhamid or impressions of uzbek poet zevkî from istanbul travel
MURAD HALMET¹

Öz

Yavuz Sultan Selim döneminde İstanbul'un hilafet merkezi olmasıyla birlikte Türkistanlı hacıların hac yolu rotası İstanbul'a çevrilmiştir. Türkistanlı hacılar bir müddet burada kalıp, imkân dâhilinde halife sultanı ziyaret etmişler, hürmet izhar etmişlerdir. Türkistan'dan gelen hacıların yol güvenliği Osmanlı devleti tarafından sağlanmıştır. Dolayısıyla hacılar Osmanlı askerleri eşliğinde hacca götürülmüştür. 20. asrın başlarında İstanbul üzerinden hac seyahatine çıkanlardan biri Özbek şairi Zevkî'dir. Zevkî, hac yolculuğu sırasında bir gelenek olarak hilafet makamının bulunduğu İstanbul'a gelmiş ve bir müddet burada kalmıştır. Kaldığı süre boyunca boğaza nazır İstanbul'u gezmiş, güzelliklerine meftun olmuştur. Gördüğü güzel manzara ve vakaları daha sonra bir şiir yazarak Türkistanlılara sunmuştur. Söz konusu şiir Batı Türklüğünün payitahtı İstanbul'un Doğu Türklüğüne tasvir yoluyla tanıtılması açısından büyük önem taşımaktadır. Şair, adeta bir ressam gibi İstanbul'un portresini kelimelerle çizmiştir. Şiire yansıyan konular sırasıyla payitaht İstanbul'un güzellikleri, tabiatı, şehirdeki camilerin yanı sıra dönemin hükümdarı, Müslüman halkların halifesi sultan II. Abdülhamid Han'ın özellikleri; sultan Abdülhamid'in vatani, milleti ve İslâm'ın revacı için yaptığı işler, halkıyla olan ilişkisi, halkı tarafından sevilmesi gibi konulardan oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şair Zevkî, Hac, İstanbul, Sultan II. Abdülhamid.

¹ Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimler Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü. Kastamonu/TÜRKİYE.

El-mek: mhalmet@kastamonu.edu.tr, murathalmet@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2113-8530>

Abstract

During the reign of Yavuz Sultan Selim, İstanbul became the center of the caliphate, and the pilgrimage route of the Turkestanis was turned to İstanbul. They stayed here for a while and visited the caliph sultan as much as possible and showed respect. The road safety of the pilgrims coming from Turkestan was provided by the Ottoman state. Therefore, pilgrims were taken to pilgrimage accompanied by Ottoman Turkic soldiers. At the beginning of the 20th century, one of those who went on a pilgrimage through İstanbul was the Uzbek Zevkî. As a tradition, during the pilgrimage, Zevkî first came to İstanbul, where the caliphate was located, and stayed there for a while. During his stay, he visited İstanbul, which overlooks the Bosphorus, and was fascinated by its beauties. Later, he wrote a poem and presented the beautiful landscapes and cases he saw to the people of Turkestan. The poem in question is of great importance in terms of introducing İstanbul, the capital of Western Turkic peoples through description. The poet painted a portrait of İstanbul with words, almost like painter. The subjects reflected in the poem are the beauties and the nature of the capital İstanbul, the mosques in the city, as well as the ruler of the period, the caliph of the Muslim peoples, Sultan Abdulhamid Han II; his works which he did for the development of his homeland, nation and Islam, his relationship with his people, and loving him by his people.

Keywords: Poet Zevkî, Pilgrimage, Istanbul, Sultan Abdulhamid II.

1. Giriş

Şair Ubeydullah Salihoglu Zevkî, 1853 yılında Hokand'da Katağan köyünün Şeyhan mahallesinde doğmuştur. Babası Muhammed Salih mest ustasıdır. Ubeydullah ilkin mahallesindeki eski usul mektebinde, ardından Câme Medresesi'nde okumuştur. O, eğitimle beraber baba mesleği çarıkçılığı öğrenip babasına yardımcı olmaya çalışmıştır. Onun şiire olan merakı medresedeki eğitim yıllarında başlamıştır. O yıllarda genç şair Ubeydullah Zevkî Furkat, Nisbet, Muhayyir gibi dönemin ünlü şairleri ile tanışmış, onların edebî meclisleri ile şiir yarışmalarına iştirak etmiştir. Konuyla ilgili şair Furkat bir hatıratında: “*O zamanlar Hokand vilayetindeki faziletli kişiler ile bir arada bulunup onların sohbetlerinden zevk aldım. Dolayısıyla asrın şairleri olan mevlânâ/efendi Muhyi, Mevlânâ Mukimî, Mevlânâ Zevkî ve Mevlânâ Nisbet ile birlikte meclis kurup zevkimize göre müşaaare tertip eder, gazel incelemesi yapardık. Bir mazmun değişik ifadelere bürünürdü*” açıklamasını yapmıştır. (Zavqiy, 2003:3) Zeki Velidî Togan *Bugünkü Türk İli Türkistan ve Yakın Tarihi* adlı eserinde adı geçen şairler ve onların edebî faaliyeti hakkında şu bilgileri vermiştir: “...*Hokand'da Mevlâna, Muhyi, Mukimî, Zevkî ve Mergilanlı Zakir Can Furkat ve eşleri daha 1890 yılında Hokand'da edebî bir muhit yaşattılar*”. (Togan, 1942-1947:501).

Zevkî, medreseden mezun olduktan sonra 1885-1890 yılları arasında dayısı Muhammed Sadık'ın yönlendirmesiyle Hokand pazarının yöneticisi Mümincan Bey'in yanında mirza/kâtip olarak çalışmıştır. 1898 yılında dayısı ile birlikte hac yapmak üzere seyahate çıkan Zevkî, altı ay süren yolculuk esnasında Türkiye ve Arabistan'da bulunmuş, dolayısıyla seyahati boyunca uğradığı ülkelerde yaşayan halkların hayatı, gelenek ve göreneklerini gözlemlemiştir. Bu gözlemlerini mektup yazarak Hokanlı Mukimî, Asameddin Hacı, Muhayyir gibi dostlarıyla paylaşmıştır. Hac seyahati boyunca yaptığı yolculuk esnasında uğradığı ülkeler, oralarda yaşayan halkların sosyal ve kültürel durumu Zevkî'nin bakış açısına tesir etmiş ve bu etki şiirlerine de yansımıştır. İstanbul ve Medine şehirleri hakkında yazdığı şiirler buna örnek teşkil etmektedir.

Zevkî, hac seyahatinden döndükten sonra Hokand'da dükkân açıp mest ustalığı yapmış ve lastik ayakkabı pazarında ticaretle meşgul olmuştur. O, aynı zamanda şiir yazmaya devam etmiştir. Onun bu dönemde yazdığı bazı şiirleri sanatçılar tarafından bestelenir ve bu şarkılar halk tarafından beğenilerek söylenmeye başlanır. Şair Zevkî seyahat sonrasında aşk şiirlerinden

ziyade sosyal ve insan tabiatıyla ilgili şiirler yazmaya başlar. Meselâ, “Zamona Kimniki/Devir Kimin?”, “Bol/Ol”, “Hecvi Yigçi Eşon/Yigçi Eşan Hicvi”, “Bekturboy” başlıklı şiirlerinde yaşadığı dönemin tartışmalı olaylarını, halkın vahim ahvalini ustalıkla tasvir etmiştir.

Şair Zevkî'nin dayısı Muhammed Sadık Bey 1908 yılında tekrar hacca gider. Hac yolculuğuna çıkmadan tüm mal varlığını, topraklarını oğulları ile birlikte yeğeni Zevkî arasında paylaşır. 1909 yılında Zevkî dayısından miras kalan toprakları fakir, toprak sahibi olmayan çiftçilere dağıtır. Çiftçilerle birlikte zaman geçiren şair; köy hayatı, çiftçilerin ahvali, çektiği sıkıntılar ve onların psikolojik durumuyla yakından tanışır. Dolayısıyla konuyla ilgili “Suv Janjali/Su Kavgası”, “Obid Mingboşi Hakıda Hacv/Âbid Binbaşu Hakkında Hiciv” gibi şiirleri kaleme alır (Zavqiy, 2003:5).

Sosyal hayatta aktif olan şairin bazı şiirleri ve makaleleri “Türkistan Vilayetinin Gazeti”, “Sedâ-yı Fergana”, “Tirik Söz”, “Necat” gazeteleri ile “El-İslah” dergisinde yayımlanır. Şair Zevkî'nin şiirlerinde sosyal muhteva 1916-1918 yıllarında daha da artar. Onun “Acab ermas/Belki de”, “Köz Açaylık/Gözümüzü Açalım”, “Kıssai Farğana/Kıssa-i Fergana” gibi şiirleri sosyal ve siyasi konularda yazdığı şiirlerine örnektir (Zavqiy, 2003:5-6).

1916 yılında Türkistan'da gerçekleşen Merdikârlar İsyani/Ameleler İsyani neticesinde ülkede meydana gelen açlık, zorluk, zulüm, sosyal eşitsizlik gibi sıkıntılar şairin “Kahatçılık” adlı şiirinde ele alınmış, Türkistanlıların isyanı tasvir edilmiştir (Komisyon, 2000-2005:3). Daha 1905 yılında ihtilâl hareketi ve olaylarından etkilenen şair Zevkî ileride ihtilâl yoluyla bir değişimin (Bolşevik ihtilâli) kaçınılmazlığını öngörebilmiştir (Allworth, 1964:257).

Şairin şiirlerinde genel olarak halka yönelik hâkimdir. Şair, Mukimî'nin hiciv yolunu takip ederek edebiyatta hiciv ve mizah türünün gelişmesine öncülük etmiştir. Zevkî, şiirlerinde bir taraftan Türkistan toplumundaki adaletsizlik, yöneticilerin zorbalığı, esnafın acımasızlığı ve cimriliği, bazı kişilerin karakteri ile onların faaliyetlerindeki alçaklıklar, bir takım cahil din adamlarının ikiyüzlülüğünü ifşa etmiş, diğer taraftan güzel insani faziletleri yüceltmiş, devrin gelişime açık gayeleri için mücadele etmiştir (Komisyon, 2004:129).

Zevkî, iki ay süren ağır bir hastalık sonucunda 1921 yılında 68 yaşında vefat etmiştir. Özbek Sovyet Ansiklopedisinde şairin ölümüyle ilgili: “...Çarlık devletinin yıkılışını sevinçle karşılayan Zevkî, ihtilâl sonrasında Sovyet hâkimiyetinin güçlenmesinde fiili olarak yer almıştır. Zevkî, 1921 yılında Basmacıların elinde işkence görmüş ve ağır yaralar sonucunda vefat etmiştir...”, bilgisine yer verilmiştir (Komisyon, 1973:412-413). Ancak Sovyetlerin ortaya attığı bu iddiayı kanıtlayacak bir bilgiye ulaşamamıştır. Bundan Sovyet hükümetinin Hamza, Avaz ve Zevkî gibi önde gelen Özbek şairlerini ve onların bazı eserlerini kendi ideolojileri doğrultusunda yorumlayarak propaganda aracı olarak kullanmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Eğer şair Zevkî Sovyetlerin iddia ettiği gibi Sovyetperest biri olsaydı ailesi Doğu Türkistan'a hicret etmez, hayatının sonuna kadar vatan hasreti çekmezdi. Ayrıca şairin kendi eliyle yazdığı divanı da vatanında yayımlanmış olurdu. Bu divan, 1930 yılında şairin hanımı Hayrünnisa tarafından Kaşgar'a götürülmüştür. Babasının eseriyle ilgili şairin kızı Hanifehan Hacıyeva 7 Temmuz 1961 tarihinde Kaşgar'dan Hokand'daki akrabalarına yazdığı mektubunda: “*Babam molla Ubeydullah Zevkî'nin kendi eliyle yazdığı Divan'ı bendedir. Ben, vatanımı hatırlıyor, özliyorum. 'İzin verilse de, vatanıma varsam' diye arzu ederim*”² açıklamasını yapmıştır. Şair Zevkî'nin şiirleri ölümünden sonra kitap olarak bastırılmıştır. Bugüne kadar şairin şiirleri 1958, 1960 ve 2003 yıllarında kitap halinde yayımlanmıştır (Zavqiy, 2003:7). Şairin şiirleri onun son nesil evlatlarının hamiliğinde 2003 yılında “Ajab Zamona/Garip Bir Devir” başlığıyla A. Madaminov ve A. Turdaliyev tarafından neşredilmiştir (Karimov, 2017:28).

² Söz konusu mektubun gönderici adresi olarak Çin Halk Cumhuriyeti, Kaşkar şehri, Yarbağ ilçesi, Zergerlik sokak No: 6 ifadesi yazılmıştır.

2. Şair Zevkî'nin İstanbul ve Sultan II. Abdülhamid Han hakkında Yazdığı Şiiri

Yavuz Sultan Selim döneminde İstanbul'un hilafet merkezi olmasıyla birlikte Türkistanlı hacılar hürmeten önce İstanbul'a uğramışlardır. Bir müddet burada kalıp, imkân dâhilinde halife sultanı ziyaret etmişlerdir. Türkistan'dan gelen hacıların yol güvenliği Osmanlı devleti tarafından sağlanmıştır. Dolayısıyla hacılar Osmanlı askerleri eşliğinde hacca gidip gelmişlerdir. Tabiatıyla İstanbul'da uzunca bir zaman kalan Türkistanlı hacıların konaklaması için Osmanlı devletinin katkılarıyla tekkeler inşa edilmiştir. Bu tekkelere Özbekler ve Buhara Tekkesi adları verilmiştir.³ Söz konusu tekkeler bugün de varlığını sürdürmektedir.

Şair Zevkî de, yukarıda zikredildiği gibi hac seyahati sırasında bir müddet İstanbul'da bulunmuş, muhtemelen bu tekkelerde kalmıştır. Şair, İstanbul'u gezmiş, güzelliklerine ram olmuştur. Ona göre İstanbul'u seyreden birisi başka şehirlere dönüp bakmaz. Zevkî, bu görüşünü şiirinin her kıtasında tekrarladığı "her kimse seyretmemiş, İstanbul'u kim görmemiş-güya bu cihana gelmemiş" atasözünü desteklemiştir. Şair, bu güzel şehri görmenin bir nimet olduğunu ve bu fırsatı kendisine nasip eden Allah'a şükretmiştir. Çünkü ona göre İstanbul sadece güzel bir şehirden ibaret değildir, aynı zamanda İslâm hilafetinin merkezidir.

Şair, şiirinde İstanbul'un sanat panoramasını çizer. Jül Sezar'ın devletinin halefleri olan hükümdarlar tarafından farklı dönemlerde diktirilen kuleleri⁴ merdivenler olarak tarif eder. Bizans döneminde inşa ettirilen mekânlardaki "yıldız ve melek" motiflerini tasvir eder. Şiirin devamında İstanbul'dan yeryüzüne yön veren şehinşah halife II. Abdülhamid'i koruması için Rabbine dua eder. Çünkü sultan Abdülhamid tebaasına karşı lütufkâr, adaletli, merhametli, dinin gelişmesi için çalışan, ilmin savunucusu bir hükümdardır.

Yine şiirde geçen bilgilere göre şair İstanbul'da Osmanlı sultanı ve İslâm halifesi II. Abdülhamid Han'ın Beşiktaş'ta/Yıldız Sarayında gerçekleştirdiği halkla buluşma etkinliğine katılmıştır. Sultana aile fertlerinden valide sultan ve şehzadeler eşlik etmiştir. Valide sultanın camdan bir faytonda geldiği bildirilmektedir. Orada halkla birlikte yabancı ülkelerin zerrin kaftanlı devlet başkanlarının da saygıyla Sultan Abdülhamid'in karşısında baş eğdiklerini, orada bulunan askerlerin (bahriyeli ve karacı askerler) halkla birlikte sultanı "çok yaşa!" nidalarıyla karşıladıklarını, böylesine muhteşem karşılamının şah İskender'e dahi nasip olmadığını terennüm etmektedir.

Şiirin son kıtasında şair Zevkî İstanbul'da nice güzel hayret verici camilerin bulunduğunu, Hamidiye mührünün göklerde ve yeryüzünde yani İslâm dünyası için bir nişan olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Osman Bey'in bu dünyanın en güzel başkentine ev sahipliği yapan büyük bir devlet kurduğu için Allah'a şükretmektedir. Yine Türkiye devletini, payitaht İstanbul'u ve güzelliklerinin yanı sıra dönemin hükümdarı Sultan II. Abdülhamid Han'ın ve geçmiş Osmanlı sultanlarının bu yurdu Türk-İslâm yurduna çevirdiklerini methetmektedir.

Özbek Türkçesi

Ey, sâni'i hikmetnemâ, kull akl kunhing bilmemiş,
Yüz acz bu kâsır tilim hamdinggaa göya olmamış,
Her lahza ming ne'mat körüb, bir bar şükryn kılmamış,
Konstantana etgen nazar, heç şehr közge ilmemiş,

³ Detaylı bilgi için bakınız: (Uulu, 2019: 40-48).

⁴ İstanbul'da bulunan dikili taşlar kastedilmektedir ("Tarihe Meydan Okuyan İstanbul'un Dikilitaşlarını Tanıyalım", 2023)

Türk içre bardur bir masal⁵: “Her kimse nâzır olmamış,
İstanbulı kim körmemiş - göyâ cahana kelmemiş”.

Kadr ile gardundın büyük Sultan efendim devleti,
Köz körmegenni kördi köz şa'nı, şükûhı şevketi,
Abra çıkıb salmış kemend abru sahâbı himmeti,
Hay-hay, rafe'ül-mülk olub, olmuş bu yanglığ rif'atı,

Türk içre bardur bir masal: “Her kimse nâzır olmamış,
İstanbulı kim körmemiş - göyâ cahana kelmemiş”.

Kayser felekersâları salmış semâya nerdbân,
Me'vâsı yıldız üstine, bolmuş melâik pâsbân,
Femandehi röyi zemin tahtı hilâfetde ekân,
Yâ Rabb, bu şehenşehimiz kıl mülki milletde amân,

Türk içre bardur bir masal: “Her kimse nâzır olmamış,
İstanbulı kim körmemiş - göyâ cahana kelmemiş”.

Ul hüsrevi Cemşidcah körgüzdi evci saltanat,
Şâhâne vâliy bendege, emvâcı bahri ma'delet,
Lütfi reayâ ahlığa, in'âmı cûdi merhamet,
Fikri rivâcı din için, erbâbı ilmi maslahat,

Türk içre bardur bir masal: “Her kimse nâzır olmamış,
İstanbulı kim körmemiş - göyâ cahana kelmemiş”.

Şevket bile sultanımız keldi Beşiktaş üstine⁶,
İzzet bile na'leynini şahlar koyub baş üstine,
Hem kurretül a'ynı cahan-şehzâdeler kaş üstine,
Devlet anası şa'n ile bir şişe izbaş üstine,

Türk içre bardur bir masal: “Her kimse nâzır olmamış,
İstanbulı kim körmemiş - göyâ cahana kelmemiş”.

⁵ Hikmetli söz/atasözünü anlamındadır.

⁶ Yıldız sarayı kastedilmektedir.

Zerrin kabâlı şahlar, saf-saf özin çokar körüb,
 Çoloku çobuk, cengcö hürmet bile asker körüb,
 Derler sedâyı “Çoh yaşa!” çavuşı bahrü berr körüb,
 Mundoğ temâşâ körmegenkim karnı İskender körüb,

Türk içre bardur bir masal: “Her kimse nâzır olmamış,
 İstanbul kim körmemiş - göyâ cahana kelmemiş”.

Câme‘leri lâme‘lere, Zevkî, ne dersen, çek rakam,
 Mühri “Hamidiye” mahe eflâk takıga alam,
 Usman bu devletge kelib, yüz şükrkim koydı kadam,
 Sen kim bularnı medhini izharını kılmak rakam,

Türk içre bardur bir masal: “Her kimse nâzır olmamış,
 İstanbul kim körmemiş - göyâ cahana kelmemiş”. (Zavqiy, 2003:92-94).

Türkiye Türkçesi

Ey yaratanın hikmet göstericisi tüm akıl özünü bilmemiş,
 Aciz olan bu kısa ve kusurlu dilim hamdını güya yapamamış,
 Her lahza bin nimet görüp, bir kez bile şükür etmemiş,
 Konstantiniyye’ye bakan, hiçbir şehre tekrar dönüp bakmamış,

Türklerde bir söz vardır: “Her kimse seyretmemiş,
 İstanbul’u kim görmemiş - güya bu cihana gelmemiş”.

Kıymet ile dünyanın büyük Sultanı efendimin devleti,
 Gözün görmediğini gördü göz şanı, görkemli şevketi,
 Bulut çıkıp salmış kement kaşın sahibinin himmeti,
 Hay-hay, yüceltilmiş bir mülk olup, bu kadar âlişan olmuş,

Türklerde bir söz vardır: “Her kimse seyretmemiş,
 İstanbul’u kim görmemiş - güya bu cihana gelmemiş”.

Kayser’in feleği mahvedenleri tarafından göğe yapılmış merdiven,
 Mekânı yıldızın üstünde, bekçi olmuş melekler,
 Yeryüzüne ferman-veren tahtı hilafette imiş,

Ya Rab, bu şehinşahımızı milletin mülkünde koru.

Türklerde bir söz vardır: “Her kimse seyretmemiş,
İstanbul’u kim görmemiş-güya bu cihana gelmemiş”.

O güneş gibi hükümdar saltanatının yükselişini gösterdi,
Şahane validir kullarına, deniz dalgaları büyüklükte adaletli/insaflı,
Lütüfludur tebaasına, ihsanı bol, cömert, merhametli,
Fikri dinin revacı için, maslahat ilminin erbabı,

Türklerde bir söz vardır: “Her kimse seyretmemiş,
İstanbul’u kim görmemiş - güya bu cihana gelmemiş”.

Şevket ile sultanımız geldi Beşiktaş’ın üstüne,
İzzet ile çizmesini şahlar koydular başlarının üstüne,
Hem de göz nuru cihan-şehzadeler kaşlarının üstüne,
Devlet anası şan ile bir aynalı/cam faytonun üstünde,

Türklerde bir söz vardır: “Her kimse seyretmemiş,
İstanbul’u kim görmemiş - güya bu cihana gelmemiş”.

Zerrin kaftanlı şahlar hürmet ile saf tutup
Kendilerini hizmetçi, çevik, cengâver asker gibi görüp,
“Çok yaşa!” diye seslenirler kara ve deniz çavuşları,
Böylesine bir temaşa görmemiştir şah İskender dahi,

Türklerde bir söz vardır: “Her kimse seyretmemiş,
İstanbul’u kim görmemiş - güya bu cihana gelmemiş”.

Camileri parlak, Zevkî, ne dersin, tarih düş,
“Hamidiye” mührü ay ve göklerin katında bir nişandır,
Yüz kere şükür ki, Osman bu devlete gelip adım attı,
Sen kim ki bunların methinin izharını sayıyorsun,

Türklerde bir söz vardır: “Her kimse seyretmemiş,
İstanbul’u kim görmemiş - güya bu cihana gelmemiş”.

3. Sonuç

Özbek şairi Zevkî, hac yolculuğu sırasında bir gelenek olarak önce hilafet makamının bulunduğu İstanbul'a gelmiş ve bir süre burada kalmıştır. Kaldığı süre boyunca boğaza nazır İstanbul'u gezmiş, güzelliklerine meftun olmuştur. Gördüğü güzel manzara ve vakaları daha sonra bir şiir yazarak Türkistanlılara sunmuştur. Şiire yansıyan konular payitaht İstanbul'un güzellikleri, tabiatı, şehirdeki camilerin yanı sıra dönemin hükümdarı, Müslüman halkların halifesi sultan II. Abdülhamid Han'ın özellikleri, vatanı, milleti ve İslâm'ın revacı için yaptıkları işler, halkıyla olan ilişkisi, halkı tarafından sevilmesi gibi konulardan oluşmaktadır. Söz konusu konular şairin İstanbul'a ve Sultan II. Abdülhamid Han'a karşı güttüğü sevgisini ortaya koymaktadır.

Şiirde İstanbul'u Müslüman Türk milletine kazandıran Türk sultanlarının yanı sıra II. Abdülhamid Han'a dualar yer almaktadır. Son olarak şair Zevkî, İstanbul'un eşsiz güzelliğini şiirin her kıtasında "Türklerde bir söz vardır: 'Her kimse seyretmemiş, İstanbul'u kim görmemiş-güya bu cihana gelmemiş'", hikmetli sözüyle terennüm etmektedir. Böylece şair, adeta bir ressam gibi İstanbul'un portresini kelimelerle çizmiştir. Şair Zevkî'nin bu şiiri Batı Türklüğünün payitahtı İstanbul'un Doğu Türklüğüne tasvir yoluyla tanıtılması açısından da büyük önem taşımaktadır.

Kaynaklar

- Allworth, E. (1964). *Uzbek Literary Politics*, Paris: Mouton & Co. London-The Hague.
- Devellioğlu, F. (2008). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Karimov, O. (2017). *Milliy Uyg'onish Davri O'zbek Adabiyoti Savol-Javoblar*, Namangan/Özbekistan: Namangan Neşriyatı.
- Komiyon. (1973). *Özbek Sovyet Ansiklopedisi (O'zbek Sovet Entsiklopediyasi)*. IV. Taşkent: Bosh Redaksiyasi.
- Komiyon. (2000-2005). *O'zbekiston Milliy Entsiklopediyasi 'Z' Harfi*. O'zbekiston Milliy Entsiklopediyasi. Taşkent: Davlat Ilmiy Neşriyatı.
- Komiyon. (2004). *Falsafa Qomusiy Lug'at*. Taşkent: Şark Neşriyatı.
- Komiyon. (2006-2008). *O'zbek Tilining Izohli Lug'ati (O'zbekiston Milliy Entsiklopediyasi)*. Taşkent: Devlet İlmi Neşriyatı.
- Tarihe Meydan Okuyan İstanbul'un Dikilitaşlarını Tanıyalım*. (2023, 5 Mayıs). Erişim adresi: <https://yolvemacera.com>
- Togan, Z. V. (1942-1947). *Bugünkü Türk İli Türkistan ve Yakın Tarihi*. İstanbul: Arkadaş, İbrahim Horoz ve Güven Basımevleri.
- Uulu, D. S. (2019). *XIX. Yüzyılda Türkistanlı Hacuların Hac Yolculuğu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zavqiy, A. Z. (2003). *Ajab Zamona*. Taşkent: Şark Neşriyatı.

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;
 - Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.
2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.
3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.
4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.